

Binnen de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap hebben enkele fracties de behoefte om vragen en opmerkingen voor te leggen over de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap d.d. 7 september jl. inzake het uitstel van de slaag-zakregeling (Kamerstuk 31 524, nr. 335).

De fungerend voorzitter van de commissie,
Tellegen

De Adjunct-griffier van de commissie,
Boeve

I.	Vragen en opmerkingen uit de fracties	2
1.	Algemeen	2
2.	Inzet tot nu toe	3
3.	Tot slot	6
II.	Reactie van de Minister	6

I. Vragen en opmerkingen uit de fracties

1. Algemeen

De leden van de VVD-fractie hebben met enige verbazing kennisgenomen van de brief over het uitstel van de invoering van de slaag-zakregeling keuzedelen. Deze leden hechten aan het volwaardig laten meetellen van de keuzedelen in de slaag-zakregeling. Met het amendement Lucas c.s. (Kamerstuk 34 160, nr. 18) is dit ook in de wet vastgelegd. Hoewel de leden aanvankelijk streefden naar het laten meetellen vanaf studiejaar 2017–2018, is met het gewijzigde amendement besloten om de hoogte van het behaalde resultaat van een keuzedeel vanaf het studiejaar 2018–2019 te laten meetellen. De Minister geeft later aan te werken met cohorten, waardoor pas studenten die vanaf 2018–2019 starten met hun opleiding geconfronteerd worden met het meetellen van de keuzedelen. Dat de Minister nu uitstel voorstelt, bevreedt de leden. Volgens de leden was deze inzet tijdig bekend bij de sector. De Minister heeft in het plenaire debat zelf aangegeven dat het amendement vanwege de uitvoering beter met één jaar aangepast kon worden. Dat kon op steun van de leden van deze fractie rekenen, maar roept nu de vraag op wat er veranderd is in de tussentijd. Aan de ene kant beschrijft de Minister dat er hard wordt gewerkt, maar aan de andere kant zou zelfs twee jaar uitstel nodig moeten zijn. De leden zijn hier nog niet van overtuigd. Daarom stellen zij op dit punt de volgende vragen aan de Minister: wat is er veranderd ten opzichte van de conclusies die getrokken konden worden uit de eerder opgestelde impactanalyse? Waarom wordt er gekozen voor een uitstel van twee jaar en niet bijvoorbeeld één of drie jaar, zo vragen zij.

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Minister d.d. 7 september jl. waarbij zij aangeeft de invoering van de slaag-zakregeling voor de keuzedelen in het mbo met twee jaar te willen uitstellen. Deze leden hebben begrip voor de motivatie van de Minister voor uitstel van de invoering, maar hebben nog wel vragen. De leden willen weten wat de reden is dat de invoering van de slaag-zakregeling met twee jaar moet worden uitgesteld, nadat er met ingang van het studiejaar 2018/2019 drie jaar voorbereidingstijd is geweest sinds het aannemen van het amendement Lucas c.s.? Kan de Minister aangeven wat de reden is dat er niet een uitstel van een jaar kan worden gegeven? Waarom heeft de sector in totaal vijf jaar nodig voor de implementatie van de keuzedelen, zo vragen deze leden.

De leden van D66-fractie hebben kennisgenomen van de uitstel voor de invoering van de slaag-zakregeling voor de keuzedelen. Deze leden willen nog enkele vragen voorleggen. De leden vinden het een positieve ontwikkeling dat de keuzedelen in de herziene kwalificatiestructuur het mbo flexibiliseren, innoveren en actualiseren. Uitstel van de volledige invoering van de slaag-zakregeling lijkt tegenstrijdig met deze doelen. Kan de Minister uitleggen hoe in de toekomst snel kan worden ingespeeld op bijvoorbeeld regionale ontwikkelingen of innovatie rond de examinering van de keuzedelen? Daarnaast valt in de brief van de Minister te lezen dat instellingen tegen barrières aanlopen tijdens de implementatie van de

keuzedelen. Hoe ondersteunt de Minister de implementatie van de keuzeonderdelen en het delen van ervaringen en kennis tussen instellingen?

De leden van de Groenlinksfractie hebben kennisgenomen van de brief van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over het uitstel van de invoering van de slaag-zakregeling bij keuzedelen in het mbo. Zij hebben begrip voor het besluit van de Minister om het keuzedeel pas in studiejaar 2020–2021 op te nemen in de slaag-zakregeling. Wel hebben de voornoemde leden nog een aantal vragen.

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Minister over het uitstel invoering slaag-zakregeling keuzedelen. Zij hebben daarover nog enkele vragen en opmerkingen. De leden ondersteunen de beslissing van de Minister om de inwerkingtredingsdatum twee jaar door te schuiven. Onderwijsinstellingen hebben hierdoor meer tijd om ervaring op te doen met de keuzedelen en deze op een juiste manier te implementeren.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de onderhavige brief. Zij zijn verheugd dat het mbo-veld blij is met de keuzedelen, dat de ontwikkeling en invoering van keuzedelen voortvarend ter hand is genomen en dat er 850 keuzedelen zijn ontwikkeld en gevalideerd, waarvan 85% inmiddels is opgenomen in het aanbod van scholen.

2. Inzet tot nu toe

In de brief voert de Minister enkele argumenten aan waar de leden van de VVD-fractie nader op in willen gaan. De Minister schrijft dat er onvoldoende tijd is voor innovatie. Hoe rijmt de Minister dit met het feit dat er al 850 keuzedelen zijn aangemeld? Hoeveel meer keuzedelen moeten er nog bij komen? En is de Minister van mening dat wanneer de keuzedelen meetellen in de slaag-zakregeling er niet meer innovatieve keuzedelen kunnen zijn?

Voorts lezen de leden, als tweede argument, dat er onvoldoende examens zijn ontwikkeld waar ervaring mee is opgedaan. Kan de Minister dit argument nader toelichten? Wat gebeurt er met nieuwe keuzedelen die gemaakt worden nadat de keuzedelen zijn opgenomen in de slaag-zakregeling? Geldt hier niet ook voor dat er dan onvoldoende ervaring mee is opgedaan? En is het niet vreemd dat er nu cijfers komen te staan op mbo-diploma's, die weliswaar niet meetellen voor keuzedelen die onvoldoende zijn gevalideerd? Was het niet te verwachten dat aanbieders van examens afwachten totdat de keuzedelen meetellen in de slaag-zakregeling voordat ze examens gaan ontwikkelen, omdat pas dan duidelijk is welke keuzedelen over de jaren aangeboden blijven worden? Hadden instellingen deze situatie volgens de Minister niet kunnen voorzien? Als derde argument lezen de leden dat het organiseren van keuzedelen een financiële en logistieke uitdaging zou zijn. Dat is niet iets nieuws. Kan de Minister dit argument nader toelichten. Op dit moment moeten de keuzedelen wel verplicht afgenomen worden en dit leidt ook tot een cijfer op het diploma. Wat heeft dit argument dan te maken met het wel of niet mee laten tellen van de keuzedelen?

De leden hebben begrepen dat het enthousiasme onder de mbo-instellingen over het verplicht mee laten tellen of überhaupt de invoering van de keuzedelen verschilt. Zijn er instellingen die wel al klaar zijn voor het mee laten tellen van de keuzedelen? De voornoemde leden willen deze instellingen juist belonen. Welke mogelijkheden ziet de Minister hiervoor? En is het mogelijk om dit mee te nemen bij toekomstige prestatieafspraken? Graag verkrijgen de leden een toelichting op dit punt. Als laatste argument stelt de Minister dat er mogelijk risico-avers gedrag gaat optreden. Dit argument is ook gewisseld en gewogen bij de

plenaire behandeling. Bij een evaluatie kan dit ook betrokken worden. Is het echter niet juist in het belang van de mbo-instellingen dat de keuzedelen zo snel als mogelijk mee gaan tellen zodat de instellingen weten waar de interesses van studenten in die situatie zich bevinden? Heeft de Minister overwogen om de keuzedelen voor bijvoorbeeld het cohort mbo-2 studenten vanaf 2018–2019 mee te laten tellen en voor de andere groepen op een later moment? Tenslotte, zo vragen de leden, is bij de mbo-2 opleiding sneller een hele cyclus doorlopen? Voorts vragen de leden de Minister in te gaan op de onderwijsovereenkomst. Hoeveel flexibiliteit hebben instellingen bij het aanpassen van het aanbod van keuzedelen wanneer studenten al zijn begonnen met hun studie? Zijn er nog andere argumenten die de leden van deze fractie zouden moeten kennen die pleiten voor het uitstellen van het opnemen van de keuzedelen in de slaag-zakregeling? Graag verkrijgen de leden een toelichting op dit punt. De leden lezen ook over bezwaren bij kortdurende en opleidingen in de beroepsbegeleidende leerweg (bbl). Zij merken wel op dat deze argumenten niet direct verband houden met het al dan niet meetellen van de keuzedelen, want in beide gevallen zullen de keuzedelen in de tussentijd wel verplicht afgenomen moeten worden. Het geven van een goede plek van keuzedelen binnen de entree-opleidingen of andere kortdurende specialistenopleidingen, is een uitdaging, zo lezen de leden. Kan de Minister inzicht geven in de ervaringen die hier tot nu toe zijn opgedaan? Bij kortdurende opleidingen vormen de keuzedelen een aanzienlijk onderdeel van het al korte programma. Wat is de impact hiervan op de waarde van het diploma, zo vragen zij. De leden horen wisselende geluiden over keuzedelen voor studenten in bbl-trajecten. De Minister wijst op knelpunten. De leden willen graag voorkomen dat we bij de evaluatie constateren dat keuzedelen in de bbl heroverwogen zouden moeten worden. Ook voor deze opleidingen dragen keuzedelen bij aan het versterken dan wel verbreden van vakmanschap en inzetbaar in een bedrijf.

De leden van de CDA-fractie lezen dat tot op heden 85% van de 850 keuzedelen inmiddels zijn opgenomen in het aanbod van de scholen. Wat is de reden dat de overige 15% nog niet zijn opgenomen, zo vragen deze leden? Komt dat omdat er onvoldoende tijd was het restant te implementeren of zijn er ook inhoudelijke redenen waarom dit nog niet is gelukt? De leden vragen wat de reden is dat voor nog maar 25% van de keuzedelen inkoop van examens mogelijk is. Waarom is dit nog niet gerealiseerd voor de overige keuzedelen? De leden vragen de Minister nader toe te lichten wat precies de organisatorische, financiële logistieke uitdagingen zijn waar de instellingen mee worden geconfronteerd vanwege de invoering van de keuzedelen? Deze leden vragen tevens nadere uitleg waarom de invoering van de keuzedelen nu juist in de eenjarige opleiding lastig is.

De leden van D66-fractie krijgen graag inzicht in de behaalde resultaten van de studenten rond de keuzedelen. Kan de Minister onderzoeken of het keuzedeel tot dusver een struikelpunt is voor studenten? Is er daarnaast inderdaad sprake van risico-avers gedrag onder studenten rond het kiezen van keuzedelen? Deze leden vragen de Minister nader toe te lichten hoe zij ervoor gaat zorgen dat studenten geen risico-avers gedrag gaan vertonen bij het kiezen van keuzeonderdelen.

De leden van de Groenlinksfractie constateren dat van de 850 keuzedelen die zijn ontwikkeld en gevalideerd, er bijna 85% inmiddels is opgenomen in het aanbod van scholen. Tegelijkertijd schrijft de Minister dat het volwaardig meetellen van keuzedelen voor het behalen van het diploma in studiejaar 2018–2019 niet verantwoord is. Als een van de redenen hiervoor beschrijft de Minister dat instellingen voor alle keuzedelen

lesprogramma's moeten ontwikkelen, maar dat dit niet is gelukt. Kan de Minister aangeven hoe het ervoor staat met de lesprogramma's bij het reeds ontwikkelde en gevalideerd aanbod? Betekent dit dat de kwaliteit van het onderwijs van de keuzedelen nog niet optimaal is, zo vragen deze leden. Voorts vragen de leden waarom er 15% van de in totaal 850 gevalideerde keuzedelen nog niet is opgenomen in het onderwijsaanbod. Sluiten deze keuzedelen wel aan bij de vraag van instellingen en studenten? Daarnaast schrijft de Minister als reden voor uitstel van de invoering van de slaag-zakregeling bij keuzedelen dat instellingen worden geconfronteerd met financiële uitdagingen. De voornoemde leden vragen zich af met welke financiële uitdagingen ze worden geconfronteerd en of deze problemen kunnen worden opgelost met twee jaar extra tijd. Voorts schrijft de Minister dat zij er zeker van wil zijn dat wanneer de resultaten van keuzedelen meetellen er geen risico-avers gedrag van studenten ontstaat. De leden vragen of bij uitstel van de invoering van de keuzedelen bij de slaag-zakregeling of de Minister hier dan wel zeker van is. Is twee jaar voldoende om dit te meten? En hoe gaat de Minister dit onderzoeken, zo vragen de deze leden.

In een eerdere brief van 22 april 2016 benoemde de Minister een aantal bezwaren om de slaag-zakregeling van keuzedelen reeds in het studiejaar 2018 in te voeren.¹ De Minister beschreef onder andere dat scholen verwachten dat er meer voortijdig schoolverlaters zouden zijn. De leden vragen of dit bezwaar nog steeds aan de orde is, aangezien dit niet in de meest recente brief naar voren kwam. In de voornoemde brief van 22 april 2016 staat tevens beschreven dat, doordat keuzedelen gaan meetellen voor het behalen van het diploma, er andere keuzes gemaakt gaan worden in het aanbieden van keuzedelen door de school om het aantal extra voortijdig schoolverlaters te beperken. Dit alles loopt het risico dat er juist een minder gevarieerd aanbod aan keuzedelen komt, omdat er vooral voor de door student gemakkelijker te behalen en voor scholen gemakkelijker te organiseren keuzedelen wordt gekozen. Kan de Minister aangeven of er een minder gevarieerd aanbod aan keuzedelen is gekomen? Is dit risico nog steeds aan de orde, zo vragen deze leden. De leden van de SP-fractie lezen in de brief van de Minister dat onderwijsinstellingen voor veel keuzedelen uit hun aanbod zelf examens moeten ontwikkelen. De werkdruk voor mbo-docenten is al hoog, dus de leden vragen zich af of al enig inzicht vergaard is in wat deze nieuwe keuzedelen betekenen voor de werkdruk van mbo-docenten. Is de opgelopen vertraging, zoals deze wordt voorgesteld in de brief van de Minister, mede hierdoor te verklaren? Mbo-studenten die al zijn begonnen met een mbo-opleiding en al keuzedelen volgen, kunnen nu «ongestraft» een keuzedeel volgen, aangezien deze nog niet meetellen in de slaag-zakregeling. Deze leden kunnen zich voorstellen dat studenten hierdoor minder gemotiveerd zijn om een keuzedeel te volgen. Het resultaat wordt echter wel vermeld op de resultatenlijst. Kan dit resultaat, volgens de Minister, gevolgen hebben, bijvoorbeeld bij het vinden van een baan? Hoe gaat de Minister er op toezien dat in studiejaar 2020–2021 de keuzedelen wel mee kunnen tellen bij de slaag-zakregeling? Zijn er eisen waar een keuzedeel aan moet voldoen om mee te mogen tellen? Zo ja, welke eisen zijn dit? Zo nee, waarom niet? Zijn er in de toekomst evaluatiemomenten ingepland? Zijn er keuzedelen bekend waarvoor mogelijk extra schoolkosten nodig zijn? Is de Minister het met deze leden eens dat deze schoolkosten niet voor rekening van de student mogen komen, maar voor de mbo-instelling? Waakt de Minister over het risico dat extra bijkomende kosten een onwenselijke drempel kunnen opwerpen om voor een bepaald keuzedeel te kiezen? Wat betekent het uitstel van de invoering slaag-zakregeling voor de doorstroom van mbo'ers naar het hbo? Sommige keuzedelen zijn bedoeld om toegang te bieden tot een aansluitende

¹ Kamerstuk 34 160, nr. 21

hbo-opleiding. Hoe gaat in de tussentijd doorstromen gestimuleerd worden? Hoe verhoudt bijvoorbeeld een wel gevolgd, maar niet gehaald keuzedeel zich tot de «Regeling aanmelding en toelating hoger onderwijs» en eventueel door de opleiding gestelde aanvullende eisen op een mbo-4 diploma? De leden kunnen zich voorstellen dat het aanbod voor keuzedelen in regio's met een dunner onderwijsaanbod kleiner is dan in de grote steden. Hoe gaat de Minister ervoor zorgen dat in alle gebieden voldoende aanbod is die aansluit bij de arbeidsmarkt in de regio, zo vragen deze leden.

De leden van de PvdA-fractie ontvangen van de Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB) signalen dat het nog lang niet altijd goed gaat met de keuzedelen: mbo-studenten zijn op dit moment niet tevreden over de kwaliteit van de keuzedelen. In een poll van JOB over keuzedelen geven 39 van de 125 studenten (31%) aan dat zij ontevreden zijn met de keuzedelen, omdat zij zelf niet kunnen kiezen welk keuzedeel zij volgen. Verder stellen 30 van de 125 studenten (24%) dat zij ontevreden zijn over het keuzedeel, ondanks dat zij wel zelf hebben kunnen kiezen voor het keuzedeel. Dit betekent dat meer dan de helft van de studenten die de poll heeft ingevuld, ontevreden is met de keuzedelen. Hoe beoordeelt de Minister deze signalen? Een idee achter de keuzedelen is dat er een snelle schakeling plaatsvindt tussen school en arbeidsmarkt. Is er, naar het oordeel van de Minister, bij de mbo-instellingen wel sprake van voldoende voortvarendheid bij deze benodigde schakeling tussen de opleiding en de arbeidsmarkt? Wat wil de Minister op dit punt ondernemen? Het amendement dat bij het wetsvoorstel inzake de keuzedelen bepaalde dat het behaalde resultaat van een keuzedeel per studiejaar 2018-2019 voor studenten zou gaan meetellen in de slaag-zakregeling, was destijds mede-ingediend door het toenmalige PvdA-Kamerlid Jadnanansing en de Tweede Kamer heeft dit amendement destijds ook met vrijwel algemene stemmen aangenomen. Desondanks wil de Minister nu het meetellen in de slaag-zakregeling uitstellen met twee studie jaren. De leden hebben hiervoor begrip in verband met de lesprogramma's en de examens die instellingen moeten ontwikkelen, maar zij achten het niet wenselijk dat instellingen nu terugzakken in een afwachtende houding. Kan de Minister toezeggen dat er in overleg met de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) en de MBO-Raad een concreet stappenplan komt, zodat in 2020 bij alle mbo-opleidingen voor de keuzedelen zowel de lesprogramma's als de examinering – qua aanbod én kwalitatief – helemaal op orde zijn, zo vragen deze leden.

3. Tot slot

De leden van de VVD-fractie merken op dat de datum van deze uitstelbrief is beschreven als 7 september van het jaar 12017. De voornoemde leden nemen aan dat dit geen freudiaanse tikfout is en dat dit 7 september 2017 had moeten zijn.

De leden van de CDA-fractie vragen de Minister hoe zij ervoor gaat zorgen dat de invoering van de slaag-zakregeling niet nog meer vertraging zal uitlopen. Gaarne verkrijgen zij een nadere toelichting. Ziet de Minister daarbij ook een rol, faciliterend of anderszins, voor het ministerie, zo vragen deze leden.

II. Reactie van de Minister